

גילי כהן

האגודה הישראלית לאקולוגיה
ולמדעי הסביבה

שחר בוקמן

עורך אקולוגיה וסביבה

ציטוט מומלץ

כהן ג ובוקמן ש. 2022. יובל שנים
לוועידה השנתית של האגודה
הישראלית לאקולוגיה – מאז ועד
היום. אקולוגיה וסביבה 13(1): 5-
11.

פרופ' דן יקיר, יו"ר הוועידה השנתית למדע ולסביבה (ה-46), מכון ויצמן למדע, יוני 2018

יובל שנים לוועידה השנתית של האגודה הישראלית לאקולוגיה – מאז ועד היום

צינון דרר

גיליון אביב 2022 / כרך 13(1)

19 ביוני, 2022

אפריל 1970 הוא חודש היסטורי לתנועה הסביבתית העולמית, מאחר שבחודש זה צוין לראשונה יום כדור הארץ, והסכנות להגנת הסביבה בארה"ב (EPA) החלה לפעול. באותו חודש ממש, ב-7 באפריל 1970, התקיים כנס מדעי ייחודי בבית סוקולוב שבתל-אביב, ביוזמתו של פרופ' עזרה ז'ל. במהלך כנס זה, שעסק בסוגיות האקולוגיות החשובות של אותם ימים, נוסדה "האגודה הישראלית לאקולוגיה". בימינו קיים שיח ער ביותר בנושאי איכות הסביבה, השפעות האדם על הטבע ומשבר האקלים, והוא מתנהל בקרב מדענים, מקבלי ההחלטות והציבור. בתחילת שנות ה-70 המציאות הייתה שונה עד כדי כך, שרק ב-1973 הוקם גוף ממשלתי כלשהו להיות אמון על סוגיית סביבה: "השירות לשמירת איכות הסביבה" הוקם כאגף במשרד ראש הממשלה, ובהמשך פעל שנים רבות כחלק ממשרד הפנים, עד שב-1988 שודרג למשרד ממשלתי.

מאז 1970, מלבד עבודתה השוטפת, כינסה האגודה הישראלית לאקולוגיה ולמדעי הסביבה 50 כנסים (המוכרים מאז 2010 כוועידות השנתיות למדע ולסביבה), שנערכו במגוון מוסדות אקדמיים ובמקומות נוספים ברחבי הארץ. הוועידה השנתית ה-50, המתקיימת ב-6-7 ביולי 2022, גם כן בתל-אביב, היא הזדמנות סמלית לבחינה רטרוספקטיבית של המפעל המדעי החלוצי, הוותיק והמפואר, שלו חלק חשוב במורשת של התנועה הסביבתית הישראלית.

העשור הראשון – הצעדים הראשונים

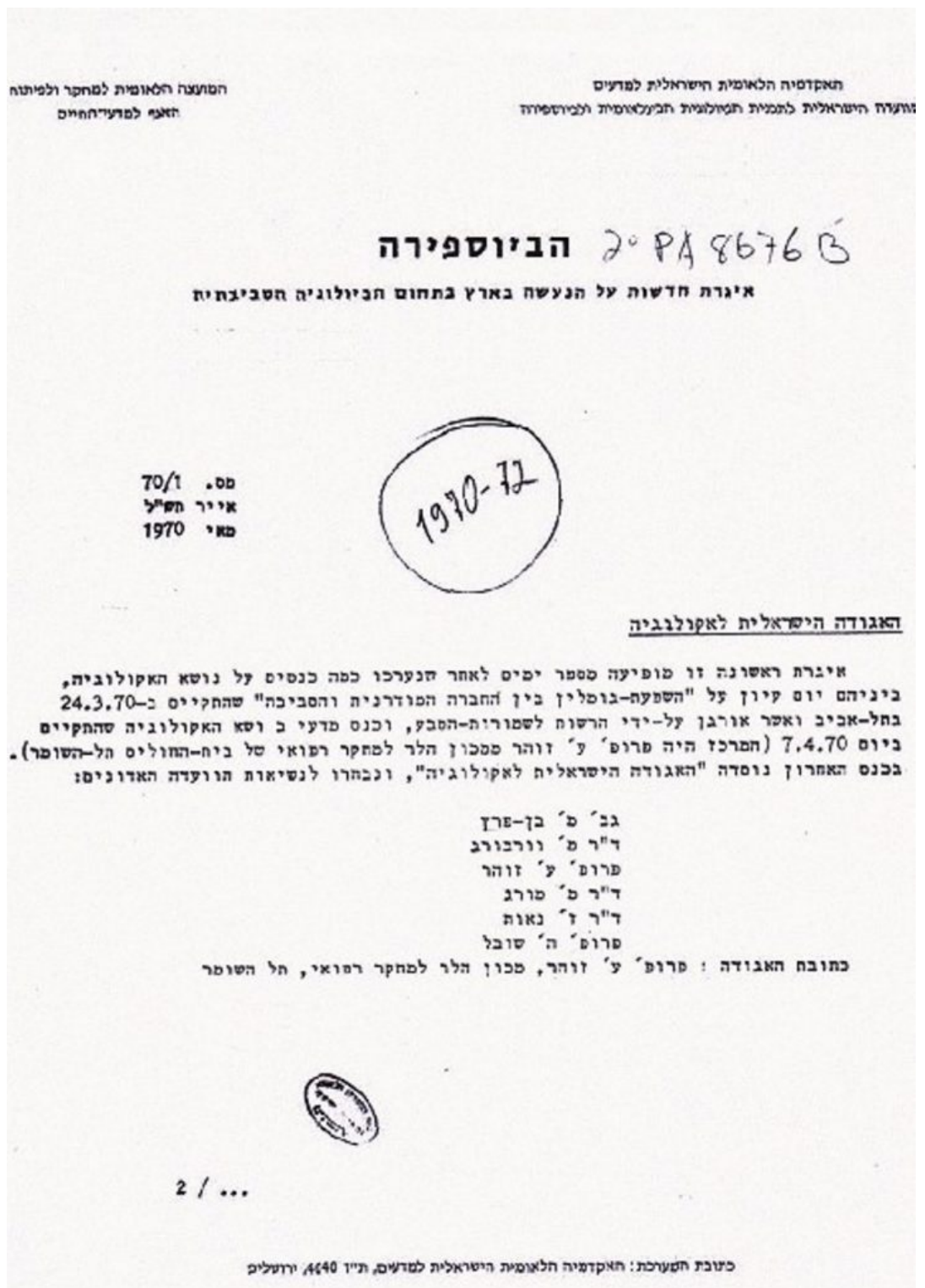
כנס ייסוד האגודה נערך ביוזמתו של פרופ' עזרה ז'ל, שהיה באותם ימים רופא בבית החולים תל השומר וקצין הרפואה הראשי של צה"ל בדימוס, ובחסותה של המועצה הלאומית למחקר ופיתוח. תקצירי הרצאות הכנס (כמו גם אלה שניתנו ב"יום עיון באקולוגיה: השפעת גומלין בין החברה המודרנית והסביבה" שקיימה רשות שמורות הטבע שבועיים מוקדם יותר, ב-24 במרץ 1970) פורסמו בספר "אקולוגיה – החברה המודרנית והסביבה", בעריכתו של פרופ' ז'ל. בדברי הפתיחה של הספר כתב המנהל הראשון של רשות שמורות הטבע, האלוף (במיל') אברהם יפה, כי שמירת הטבע והסביבה וכן אקולוגיה הם נושאים שבישראל

לא קיבלו עד אז את תשומת הלב הדרושה להם. בין המדענים שמחקריהם התפרסמו בספר: פרופ' הינריך מנדלסון ז"ל, פרופ' זאב נאווה ז"ל, פרופ' הלל שובל ז"ל ופרופ' מרדכי שכטר (יבדל"א). יום העיון, הכנס, הקמת האגודה ופרסומו של הספר הם סנוניות ראשונות המעידות על החשיבות שהנושא החל לקבל בתחילת שנות ה-70 בארץ.

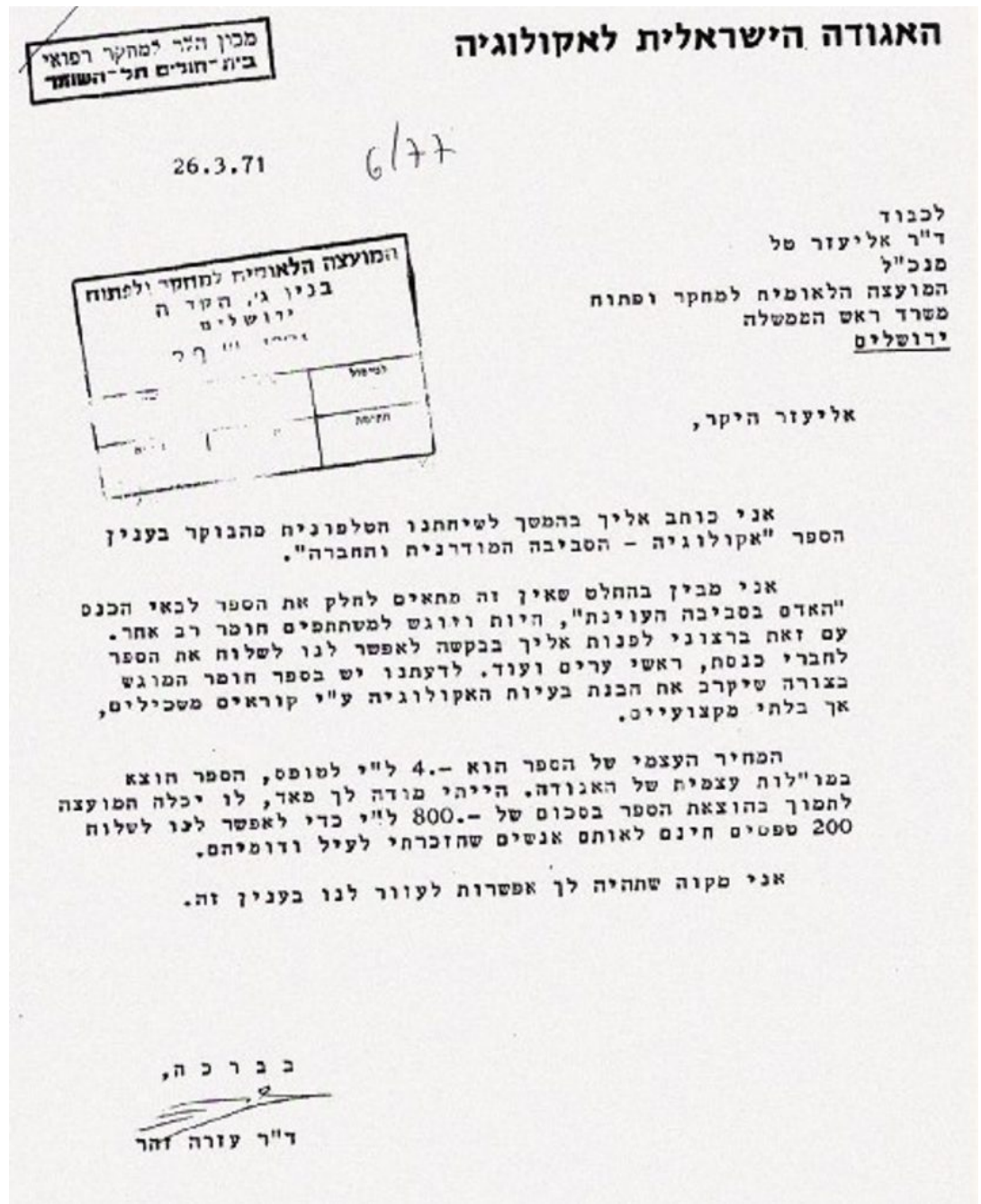
ד"ר מיכאל גרבר, מראשוני הפעילים באגודה, פגש את פרופ' ז'הר בערוב ימיו, ומספר על כך: "עזרה זהר היה רופא שהתעניין בהשפעה של הסביבה על הבריאות. הוא רצה להקים בארץ מוקד שיתייחס לנושאים הסביבתיים, כדי שלא יצטרכו כל הזמן ללכת לבדוק מה עושים במדינות אחרות". ד"ר גרבר, שהציג לראשונה בכנס הרביעי, זוכר כי "בכנסים הראשונים היו כמה עשרות משתתפים בלבד, כיוון שהנושא הסביבתי היה עדיין חדש בארץ, אך בנושאי זיהום הסביבה, הכנסים של האגודה היו אירוע מרכזי של מדע בישראל".

ד"ר גרבר מציין את פרופ' יעקב תדמור ז"ל, מהמרכז למחקר גרעיני שורק, ממייסדי האגודה ויו"ר הכנס השלישי ב-1973, כאחד הראשונים להרצות על נושא זיהום האוויר. בהקדמה לחוברת כנס זה הביע פרופ' תדמור תרעומת על שלא הוגש לכנס אף תקציר בנושאי זיהום אוויר ואנרגיה, וכדי לעודד את הקהילה המדעית לעסוק בנושאים אלה, הוא מיפה נושאים שדרוש בהם מחקר. קריאה בדבריו מעוררת מצד אחד תחושת השתאות לנוכח תחזיותיו הנבואיות, ומצד שני תסכול על כך שעדיין לא השכלנו לפתור בעיות שהיו מי שזיהו את ניצניהן כבר לפני כ-50 שנה. למשל, הוא מתריע מפני דרישות האנרגיה שייווצרו בתעשיית התפלת המים בעקבות הדלדול במקורות מים מתוקים במדינה, ומדגיש את הצורך בתחבורה ציבורית זולה ויעילה שתונע באנרגיה חשמלית.

בשנת 1975 כבר מנתה האגודה 450 חברים, ולכינוס המדעי השישי גויס תקציב של 44,000 לירות ישראליות.

דיווח בגיליון הראשון של "הביוספירה" (ממאי 1970) על כך שבכנס המדעי שהתקיים ב-7 באפריל 1970, הוחלט על ייסודה של 'האגודה הישראלית לאקולוגיה'

האגודה הישראלית לאקולוגיה, עוד לא בת שנה, מבקשת תקציב בסך 800 לירות ישראליות ממשרד ראש הממשלה כדי להגיש בפרסומים בעיות אקולוגיות לכ-200 חברי כנסת, ראשי ערים ו"קוראים משכילים אך בלתי מקצועיים" אחרים

העשור השני – עולים על המפה הבין-לאומית, ובתוך הבית מתחים בין חוקרי איכות הסביבה ומהנדסים לבין אקולוגים מניעים מהלך תקדימי

ב-1981 נערך הכנס הבין-לאומי הראשון (שהוא גם הכנס ה-14) של האגודה, ובהמשך העשור נערכו שלושה כנסים בין-לאומיים נוספים (1983, 1986, 1989).

בשנת 1985 שינתה "האגודה הישראלית לאקולוגיה" את שמה ל-"האגודה הישראלית לאקולוגיה ולמדעי הסביבה", וכך היא

נקראת עד היום. פרופ' אביטל גזית, אקולוג נחלים ומקווי מים מתוקים, ששימש חבר בוועד המנהל ובהמשך היה יו"ר האגודה, מספר על המהלך, שחיבר לראשונה בין התחום האקולוגי לבין מדעי הסביבה בישראל, מהלך שהיה תקדימי באותם שנים אף בקנה מידה עולמי: "זכור לי שכל הזמן היה מתח בינינו למהנדסי סביבה. המהנדסים והמתכננים דיברו בשפה אחת, והאקולוגים דיברו בשפה אחרת. לראיה, היו אז ועידות שונות לתחומים השונים. למרות שהיו מעט מגעים פרסונליים בין קולגות מהתחומים השונים, הבנו שזה לא יכול להימשך ככה לאורך זמן, היה לנו ברור שזה לא בסדר". גזית משווה את המצב לפני האיחוד בין התחומים לפאזל, שיש בו תמיד קווים לא סגורים בחיבור: "הרגשנו שאין חיבור מלא: אי אפשר לקחת רק את הידע ההנדסי ורק את הידע האקולוגי, אלא חייב שיהיה חיבור ביניהם". פרופ' גזית מציין כי התקופה שלפני החיבור הייתה מאופיינת בוויכוחים, ומצביע על כך שמתח זה הדהד מתחים דומים, שהיו קיימים גם בחו"ל בין אנשי סביבה והנדסת סביבה לבין אקולוגים. הוא מציין את הלל שובל ז"ל, פרופ' לבריאות הסביבה, ויו"ר האגודה בין 1981–1983, בתור אחד מהראשונים שהתחבר עם האקולוגים. "בסופו של דבר התגלגלו, בצדק, לאגודה אחת של אקולוגיה וסביבה. זו מתכונת הרבה יותר נכונה ומוצדקת, ולכל אחד מהצדדים יש ביטוי. נקודת המפתח היא שהתחלנו לדבר באותה שפה: אותם מונחים היו חייבים לקבל הסבר וביטוי משני הצדדים".

יחקק (איצ'ה) מאיר, לשעבר מנכ"ל איגוד ערים לאיכות הסביבה שומרון וחבר האגודה שנים רבות, מספר מהצד שלו על החיבור בין אקולוגיה לסביבה: "המנהלים באיגוד הערים ובמחלקות איכות הסביבה התעקשו על התוספת 'איכות הסביבה'. החיבור הזה, טוען מאיר, השפיע על אופן הפעולה של 'אנשי השטח', כפי שהוא מכנה אותם, בעלי תפקידים באגפי השלטון המקומי וביחידות הסביבתיות האזוריות. 'ככל שאנשי היישום היו מחוברים טוב יותר באמצעות העבודה לפיתוחים ולחידושים במחקר שהוצגו בכנסים השנתיים, כך שופרה העבודה בשטח, למשל הטיפול בתברואה, בביוב ובפסולת".

במהלך עשור זה דנה האגודה בשאלת תפקידה במרחב הציבורי. בדברי ההקדמה של הכנס ב-1987 ביקש היו"ר היוצא, פרופ' צבי דובינסקי, להעלות לדין חוזר את השאלה אם ראוי שהאגודה תנקוט עמדה בנושאים ציבוריים שונים הנוגעים לאקולוגיה: "האם זה נכון ורצוי שגוף כמו האגודה שלנו יסתגר במגדל השן המדעי, בשעה שבציבור קיימת מחלוקת בנושאים מרכזיים מבחינת החברים, התעניינותם המדעית ופעילותם הציבורית?" הוא תהה. ואכן, שנה לאחר מכן, מחליפו, פרופ' מנחם לוריא, מציין בדברי ההקדמה שלו בפתיחת הכינוס ה-19 שנערך באוניברסיטת תל אביב (ב-1988) כי בהתאם להחלטת הוועד, האגודה תחל להתערב "בנושאי אקולוגיה ואיכות סביבה בעלי עניין ציבורי".

'היה לי חשוב לשדרג את הכנס, לעשות אותו מפואר, באולמות יפים, שולחנות עגולים עם מפה וכיבוד, שישירו אווירה טובה בקרב המשתתפים' – פרופ' יעקב ממן

העשור השלישי – הכנס משתדרג ומתרחב למגזר התעשייתי

בשנות ה-90 הכנסים עברו שדרוג משמעותי מבחינת הנראות והארגון, הודות לרוח שהובילו המארגנים, ובהם פרופ' יעקב ממון. "היה לי חשוב לשדרג את הכנס, לעשות אותו מפואר, באולמות יפים, שולחנות עגולים עם מפה וכיבוד, שישירו אווירה טובה בקרב המשתתפים" כך הוא מספר על הכנסים שארגן, בשנים 1994–1995. מעבר לדאגה לפן האסתטי ולרמה המקצועית, הייתה גם התייחסות לכנס כאירוע של ממש, שלו צדדים נוספים: "תמיד דאגנו בנוסף לעשות משהו מיוחד: לדוגמה, ארוחת ערב עם ריקודי עם, או הרצאה של מאיר שלו. זה נתן הרגשה שהכנס לא נופל מאף כנס אחר בתחומים אחרים". פרופ' ממון מתאר ששררה רוח טובה בין המשתתפים, ושגם אם מאחורי הקלעים הייתה תחרות בין האוניברסיטאות השונות, במהלך הכנס היו אווירה של שיתוף פעולה ותחושת אחדות.

חשיבותם של הכנסים הייתה גדולה, והוזמנו אליהם שרים, מנכ"לי משרדי ממשלה ומרצים מחו"ל. פרופ' ממון מדגיש את חשיבותו של הכנס: "מוקד העניין המרכזי היה הדובר של הרצאת הפתיחה. אני זוכר שיוסי שריד ז"ל, שכיהן בתור השר לאיכות הסביבה, הקדים להגיע מתל-אביב לטכניון (לכינוס השנתי ה-26, ביולי 1995 – ג.כ.) כדי להספיק לשנות כוס קפה לפני המליאה. הוא דיבר כמו חבר, בגובה העיניים, עם כולם, וזה נתן לנו הרגשה טובה לפתוח כך את הכנס".

פרופ' שמשון בלקין, שכיהן כיו"ר האגודה בשנים 1999–2000, מספר שבתקופתו האגודה עשתה מאמצים גדולים לשמור על קשר עם התעשייה: "להבדיל מתקופות שבהן כל תעשיין נחשב 'אויב', אנחנו רצינו קשר הדוק יותר עימם, כדי להגיע להישגים סביבתיים גם בתחומים שהתעשייה אחראית עליהם". הוא מציין לדוגמה את התעשיות הכימיות ברמת חובב שהשתתפו בכנסים, ואת חברת החשמל שאפילו היה לה נציג בוועד האגודה. נציגי התעשייה השונים השתתפו בכנסים ותמכו כספית בקיומם. כמו פרופ' ממון, גם פרופ' בלקין זוכר שיתופי פעולה טובים בין חברי האגודה, בין אם הם היו אקולוגים מובהקים או אנשי איכות הסביבה מובהקים.

ת כ נ י ת

ישיבה א' – יו"ר פרופ' אבן ארי

09:00	- פ ת י ה ה	
09:15	מרכוס וסרמן - אגירה של חומרים אורגנו זרחניים אצל האוכלוסיה הכללית כתוצאה מזיהום הסביבה על-ידי חומרים אלה.	
09:35	דנד שרון - בחינות מיקרוקלימטולוגיות של תפרוסת הגשם והטמפרטורה.	
09:55	אוריאל ספריאל - תלות תפוצת מזיק בתפוצת טורפו.	
10:15	מרדכי שכטר - בחינות כלכליות ובעיות מדידה של ההנאה מנב"ס ונוף.	
10:35	יורם יום-טוב - השפעת טריפה וצפיפות על אוכלוסיות של חלזונות בהר הנגב.	
10:55	א.דונג'י, י.קנדלר - הרכב המנועי כמקור לזיהום אויר עירוני.	
11:30-11:15	- הפסקה וכיבוד	

ישיבה ב' – יו"ר פרופ' מנדלסון

11:30	מנשה הורוביץ - השפעות מצטברות מרססים בקוטלי עשבים.	
11:50	אליעזר גילת - מחזור רדיואזוטופים דרך שרשרת המזון בים כגורם לזיהום רדיואקטיבי של אורגניזמים ימיים	
12:10	ברוך קימור - השפעת השופכין התעשייתיים והאורגניים על החי והצומח בנחלי הארץ.	
12:30	זאב משל - התאמת האדם לתנאי הסביבה בהרי ירושלים בעבר	
12:50	אריך כהן - אספקטים חברתיים ופוליטיים בשמור הסבע במאבק נגד הזיהום.	
13:10	יואל דן - הקרקע כחלק אנרגרלי של האקוסיסטם והנוף.	
14:30-13:30	- הפסקה צהרים והקרנת סרט (אינג' א. פראניו - זיהום אויר בחיפה).	

ישיבה עסקית – יו"ר פרופ' זהר

14:30	אבן-ארי מיכאל - תכנית I.B.P.	
14:50	רות אניס - הצעות לרכז תוצאות המחקר האקולודי. בישראל	
15:00	מרים בן-פרץ - מקומה של האקולוגיה בחינוך	
15:10	- הפסקה וכיבוד	
15:25	- הצעת הועדה היוזמת להקמת האגוד ומוסדותיו	
15:40	- דיון כללי	
16:30	- בחירות וסיכום	

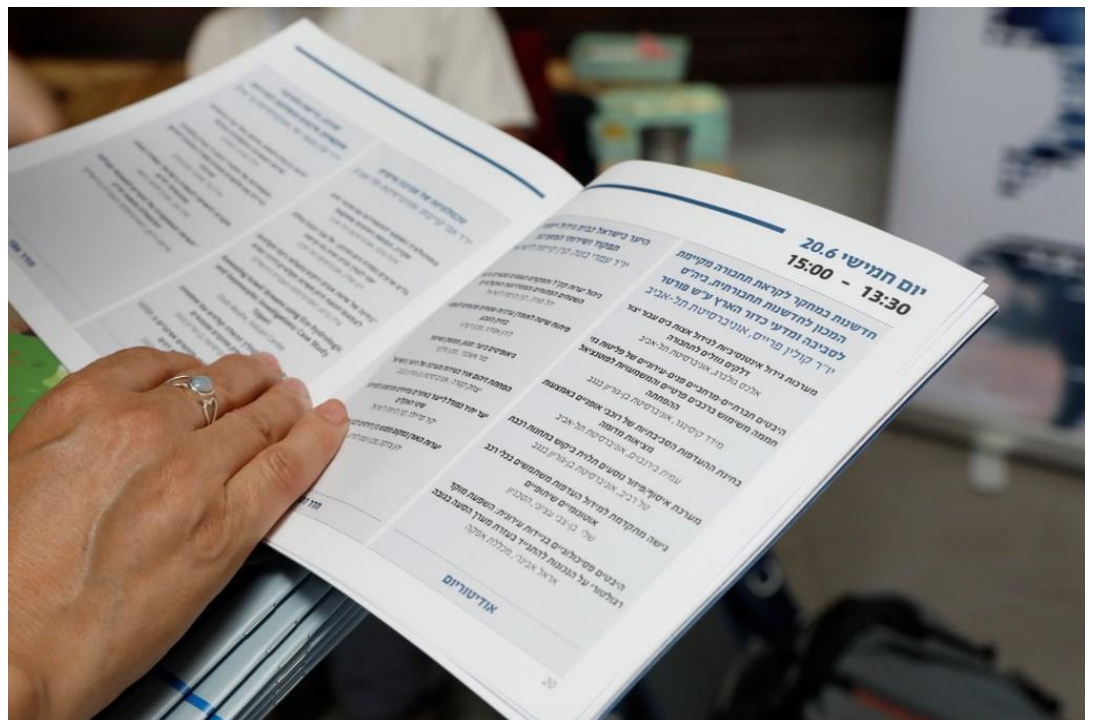
תוכנית כנס היסוד של האגודה הישראלית לאקולוגיה, 7 באפריל 1970, תל-אביב

העשור הרביעי – 'לגעת בעולם'

בעשור זה האגודה עדיין פעלה באופן שונה מהמוכר לנו כיום. פרופ' עו"ד ריצ'רד (ראובן) לסטר, ששימש מזכיר האגודה בשנים 1992-1998 ובשנים 2000-2006, מדגיש כי כל הפעילות הייתה בהתנדבות: "מעבר לכך שתרמנו מעצמנו, גם שילמנו על השתתפות בכנסים והיינו אחראים לגייס כסף עבורם". האגודה הייתה גוף אקדמי, ולסטר טוען שלכנסים, שהופקו עצמאית, היה תפקיד חשוב במיוחד. ראשית, לתת במה לאקדמאים לפרסם את מחקריהם ודעותיהם. שנית, להביא לידיעת הפועלים בשטח את החידושים המדעיים, ושלישית, לתת אפשרויות לפרסום ולהופעה בכנסים, פרט חשוב עבור אפיקי קידום באקדמיה.

אחד מתפקידיו של לסטר היה לגייס כסף לקיום הכנסים הבין-לאומיים, שמשכו עשרות חוקרים מחו"ל. אחד מאותם כנסים בין-לאומיים תוכנן ל-2003 – ימי האינתיפאדה השנייה. לסטר מספר כי בעקבות לחצים שהופעלו מצד המוזמנים, האגודה נאלצה להחליף מיקום – ללונדון! שם, הוא נאלץ להתמודד עם הפתעה: "פרופ' מנחם לוריא, שהיה אז יו"ר האגודה, ביקש ממני, כדובר אנגלית מלידה, לשאת ברכות פתיחה. הגעתי לאירוע ענק, מלא עד אפס מקום, הושיבו אותי בשולחן מול כולם, ואני לא מבין למה. אני מסתכל בתוכנית, ורואה שהדוברים הם השרה לאיכות הסביבה של אנגליה, ואני. השרה נאמה במשך רבע שעה, ואני רק תכננתי להגיד 'welcome'. ישבתי שם וחשבתי: 'מה אני אגיד עכשיו אחרי שהיא דיברה כל כך יפה?'. אומנם הייתי בפאניקה במשך 10 דקות, אבל למזלי הצלחתי להתעשת בזמן".

בשנים הללו הפעילה האגודה, בשיתוף המשרד להגנת הסביבה ובהובלתו של לסטר, את "לגעת בעולם" – מיזם חינוכי, שפעל כל שנה בהשראת נושא סביבתי אחר, ובסופו בתי הספר הזוכים הציגו את תוצרי עבודתיהם בכנס השנתי של האגודה. עד היום חש לסטר גאווה בפרויקט הזה, שדרש השקעה כספית גדולה: "זה היה כל כך חשוב לילדים שזכו להגיע לכנס ולראות שיש אנשים שעובדים ומתפרנסים מהמקצוע של איכות הסביבה. זה נתן להם את התחושה שגם הם יכולים. אני מצטער מאוד שהפרויקט לא המשיך אחרי שהפסקתי את פעילותי באגודה".

העשור החמישי – הוועידה השנתית למדע ולסביבה כאירוע שיא מתוך שלל פעילויות האגודה

לקראת העשור החמישי להקמתה עברה האגודה תפנית ששינתה באופן מהותי את הייעוד שלה ואת אופן פעולתה. פרופ' יוחאי כרמל, יו"ר האגודה באותן שנים, מספר כיצד בדיוק הכול קרה: "רן לוי, שעבד ב'יד הנדיב', פנה אליי, עוד בשלב שהאגודה הופעלה על-ידי מתנדבים ולא היו בה עובדים בשכר, והציע שאגיש לקרן בקשה לתרומה. לאחר שזכינו בכסף, רן היה מייעץ לי איך לקדם רעיונות, ואילו צעדים לעשות". לוי, שידע על כוונת האגודה לעשות מהלך שיהפוך אותה לגוף המתווך בין מדע למדיניות בתחום הסביבה, המליץ לפרופ' כרמל לכנס ועדה של מומחים מחו"ל שעברו תהליכים דומים באגודות שלהם. בין המומחים שהוזמנו היה פרופ' רונלד פוליאם (Ronald Pulliam), בעבר נשיא האגודה האמריקאית לאקולוגיה ויועץ של הנשיא קלינטון לנושאי מדע וטבע. חברי הוועדה סיירו בארץ בקיץ 2009 ואף השתתפו בכנס ה-37 שהתקיים באותם ימים – הרצו בו ופגשו מדענים ישראלים.

חנוך אילסר, שהיה העובד השכיר הראשון של האגודה ומנהלה הראשון, מסביר אף הוא מה עמד מאחורי המהלך: "הכוונה הייתה ליצור חיבור בין מדע למדיניות. הרעיון שהנחה אותנו היה איך גורמים לעיסוק אקדמי ולידע מדעי לחלחל ולהיות מוגש למקבלי ההחלטות במדינה". מפנה זה הוביל לפיתוחם של פרויקטים חדשים. פרופ' מרסלו שטרנברג, שהחליף את פרופ' כרמל בתפקיד, מספר: "בתקופתי יצאה לדרך תוכנית 'ממשק' שהקמנו על בסיס דגם אמריקאי של תוכנית מקבילה. למרות הקושי

לשווק אותה בהתחלה למשרדי הממשלה, למזלנו הבינו שמדובר במיזם מעניין וחשוב. יצאנו בקול קורא לממשלה לשיתוף פעולה, ובהתחלה כל המימון של הכשרת העמיתים נפל עלינו. כיום זו אחת התוכניות החשובות של האגודה, עם השפעה ארוכת-טווח, ובעזרתה אנחנו מיטיבים את מצבו של שירות המדינה באמצעות כוח אדם איכותי. כחלק מתפנית זו חודשה הוצאתו לאור של כתב העת 'אקולוגיה וסביבה', והאירוע השנתי של האגודה שינה את פניו מבחינת ההיקף, התכנים וזהות המשתתפים בו". אילסר מספר כי הכוונה הייתה להזמין את המכובדים לא רק לשאת דברי פתיחה, אלא אף להיות פעילים בוועידה: "רצינו להביא את מקבלי ההחלטות, לתת להם במה ולעמת אותם מול שאלות קונקרטיות אקטואליות. זו הייתה הזמנה לא רק להקשיב, אלא ממש להשתתף". השם שונה מכנס לוועידה למדע ולסביבה, וניתן דגש לנראות ולעיצוב שלה.

כך נוסף לוועידה, ששילבה עד אז תכנים אקולוגיים ותכנים סביבתיים, צד שלישי – תכנים חברתיים: "הכנסנו לוועידה מחקרים מתחומים כגון כלכלה, משפט, מדיניות ציבורית וסוציולוגיה – היבטים שלא היו נוכחים בה קודם לכן", מספר אילסר. זכורה לו במיוחד הוועידה בבאר שבע (2010) שארגנה פרופ' פועה בר, אקולוגית מהמחלקה לגיאוגרפיה ופיתוח סביבתי באוניברסיטת בן-גוריון בנגב. פרופ' בר, שבהמשך שימשה גם יו"ר האגודה, מספרת על האירוע: "לקחתי על עצמי את ארגון הוועידה, לבד, בלי עוזרים. עשיתי עבודת שטח ופניתי לאנשים. בסופו של דבר הגיעו כ-700 משתתפים, קפיצה משמעותית משנים קודמות". היא מספרת על המגמה שציין אילסר, לתת משקל דומה לנושאים סביבתיים מכל התחומים: "הכנסנו לוועידה מושבים שונים, כולל בנושאי תעשייה, חינוך ומשפט. כמו כן, זו הייתה הוועידה הראשונה שחילקנו בה פרס על מפעל חיים. כשהצטרפתי לוועד המנהל של האגודה, המבנה שלה היה שונה לחלוטין מזה של היום". כמה שונה? את האוכל ל-700 משתתפי הוועידה, הכינה האגודה בעצמה! "קנינו ירקות בשוק, לחמניות וממרחים, והסטודנטים שעבדו בוועידה הכינו את הכיבוד. הייתה חוויה מאוד מיוחדת. המשכנו כך להפיק את הוועידה בכוחות עצמנו עוד שנתיים, אבל אז כבר גדלנו והתמקצענו והתחלנו להיעזר בחברת הפקות", נזכר בחיוך אילסר.

מושב הפוסטרים. לכנסים תרומה עצומה בחשיפת החידושים המדעיים בתחום הסביבה והאקולוגיה בישראל בפני קהל המדענים, מקבלי ההחלטות ואנשי המקצוע הפועלים בשטח

השינוי בדמותו של הכנס מבטא שינוי שעברה האגודה כולה: "מכנס שמאורגן על-ידי אגודה הפכנו לאגודה שיש לה הרבה פעילויות, בין היתר גם ועידה", אומר אילסר. הוא מכיר בכך שיש שראו במהלך זה פגיעה במעמדו של הכנס, אך הוא שבע רצון מהאופי שאימצה האגודה: "אי אפשר לעשות מהלכים משמעותיים ולהשפיע על הסביבה רק באמצעות כנס מדעי", הוא מסביר. פרופ' כרמל, שהוביל את המפנה, מביט לאחור בגאווה: "אני מלא נחת מהשינוי שעברה האגודה. כשהייתי יו"ר האגודה, הרגשתי שבלי שהידיים שלי יהיו בכל מקום, דברים לא יקרו ולא יתרוממו. הזרעים נזרעו בתקופתי כיו"ר, יחד עם חנוך אילסר ושחר בוקמן. ב-2010 פרשתי, אחרי חמש שנים בתפקיד, אבל מאז הדברים רק השתפרו! לא רק שהם לא נפלו, הם התרוממו עוד יותר גבוה". תחושות דומות מתאר פרופ' שטרנברג: "אומנם השקעתי שעות רבות מחיי, גם על חשבון דברים אחרים, אבל אני לא מתחרט. אני שמח על מגמת הצמיחה של האגודה, ושעדיין מזהים את החותמת שלנו עליה. אני גאה בכך שההשקעה שלנו באה לידי ביטוי באגודה חזקה שממשיכה להתפתח".

פרופ' מיכל גרין, יו"ר האגודה בשנים 2014–2021, מספרת על ימי כהונתה: "הזרעים שהנביטו קודמיי החלו לפרוח". החזק של האגודה נובע מהקהילה המדעית שהשכילה ליצור סביבה. האגודה ממשיכה עד היום להעצים את הקהילה, בין היתר באמצעות ועדות המומחים: "לועדות המומחים שהתפתחו בתקופתי היה תפקיד כפול, מצד אחד לחבר בין המדענים בקהילה המדעית, ומצד שני, כמובן למלא תפקיד ולהשפיע על מקבלי ההחלטות ועל השיח הציבורי בנושאי הסביבה". נקודה נוספת שביקשה פרופ' גרין לחזק הייתה הקשר בין חברי הוועד המנהל לפעילות האגודה, והיא מבקשת להדגיש כי לאורך כל הדרך המנוע העיקרי של האגודה היה אנשי הצוות. ד"ר נטע ליפמן, שהחליפה את אילסר ושימשה מנכ"לית האגודה בשנים 2016–2021, מספרת על התפתחות הוועידות בשנים האחרונות: "הוועידה הפכה למשהו גדול, לא סתם מותג. האירוע כבר לא מסתכם בוועידה של יומיים, אלא הפך ל"שבוע המדע והסביבה", עם פעילויות שונות ברחבי בעיר המארחת ופרסום על שלטי החוצות בהן יש ערים שמחכות בתור לארח את הוועידה". מעבר לוועידות, ד"ר ליפמן מציינת כי האגודה הבינה, בהתאם לשינויים שהתרחשו בעולם, שעל המדענים מוטל גם תפקיד ציבורי: "התפקיד של המדענים לא מסתכם בקבלת מענקים, במחקר ובפרסום מאמרים. עליהם להיות מסוגלים לדבר על תחום מומחיותם בעברית, בבירור ובפשטות עם הקהל הרחב ועם מקבלי ההחלטות. רצוי שהם יהיו חלק מהשינוי – השיח על מדע וסביבה הופך ציבורי. השינוי כבר מתרחש בשטח, ועדיף שהוא יקרה איתם, מאשר בלעדיהם".

פרופ' רון מילוא, יו"ר הוועד המנהל הנוכחי של האגודה, מסכם: "לשמחתנו, מאז כנס היסוד והקמת האגודה, סוגיות סביבתיות עברו לקדמת הבמה. אם בעבר השאלה הייתה איך אנחנו, המדענים, גורמים לציבור ולממשלה להכיר בחשיבותן של סוגיות סביבתיות, עכשיו האתגר אחר. למדענים כיום יש תפקיד חשוב מאוד: לוודא שהשיח הציבורי הסביבתי אינו מוטה או מוטעה, ושקבלת ההחלטות הסביבתית, ברמה האישית והציבורית, מושכלת ומבוססת מדע. הבעיות הסביבתיות משלבות חשיבה שמאזנת בין אתגרים ודורשת חשיבה כמותית, וכאן במיוחד יש תרומה גדולה לאנשים עם רקע מדעי. כמובן שהמשימה של הנכחת השיח לא נעלמה, אבל היא הפכה להיות ממוקדת יותר. יש כיום הכרה גוברת בצורך להנכיח סוגיות סביבתיות ולהנגיש את השיח הסביבתי בקרב אוכלוסיות בפריפריה החברתית-כלכלית-גאוגרפית".

ד"ר אורי שרון, המנכ"ל הנוכחי של האגודה, מצביע על אתגרי העתיד לנוכח הפופולריות שהשיח הסביבתי זוכה לה לאחרונה: "גם מבחינת העשייה של האגודה, הדברים אינם כשהיו. בעוד שבעבר היינו יחידים בין מעטים, כיום יש ארגונים רבים העוסקים בסוגיות סביבתיות, בקידום מדיניות סביבתית ובעבודה עם האקדמיה והציבור בנושאי סביבה וקיימות. זה כמובן מבורך, אבל זה גם מחדד את האתגר. כששיח נעשה פופולרי, יש גם לא מעט "רעש". הרעש הזה יכול להגיע מגורמים בעלי אינטרס המבקשים להטות את השיח הסביבתי, או מגופים ומפעילים בזירה הסביבתית שפועלים בתום לב אבל מקדמים עמדות מוטעות. בשנים הקרובות תפקיד האגודה והקהילה המדעית היא מייצגת ייבחר ביכולת להתעלות מעל הרעש ולהנחיל שיח סביבתי ציבורי מושכל ומדויק. זה אתגר לא מבוטל, בייחוד בעולם של רשתות חברתיות ותקשורת דיגיטלית".